

ENCEFALOPATIA ESPONGIFORME BOVINA (EEB) ACTUACIONS DEL DEPARTAMENT DE SANITAT I SEGURETAT SOCIAL PER A LA PREVENCIÓ I EL CONTROL SANITARI DE L'EEB

ORÍGENS DE LA MALALTIA

Des de l'aparició de l'encefalopatia espongiforme bovina (EEB) a la Gran Bretanya, l'any 1986, el Departament de Sanitat i Seguretat Social ha anat adoptant mesures de vigilància i control d'aquesta malaltia depenent de la seva consideració. És a dir, en un primer moment, com a malaltia animal, després com a possible malaltia transmissible a les persones i, finalment, per la seva associació amb la nova variant de la malaltia humana de Creutzfeldt-Jakob (vMCJ).

Les actuacions del Departament de Sanitat i Seguretat Social han estat inspirades en el principi de precaució i en l'estricta compliment de totes les disposicions i normes que, al llarg d'aquests anys, han promulgat la Unió Europea (UE) i el Govern central. Així, l'any 1991, l'encefalopatia espongiforme bovina es va incloure entre les malalties animals de declaració obligatòria i urgent per part dels veterinaris oficials de salut pública (VOSP) que controlen els escorxadors de Catalunya.

Les activitats preventives i de vigilància del Departament, en compliment de les diverses normes que aquests darrers anys han promulgat l'Estat i la UE, s'han centrat fonamentalment a:

- Garantir la separació i retirada de les cadenes alimentàries humana i animal dels anomenats materials específics de risc (MER), que són els teixits susceptibles de contenir l'agent causal de la malaltia segons ha determinat la normativa vigent en cada moment. Actualment aquests MER són: crani (inclòs l'encèfal), ulls, amígdals, medulla espinal de bovins, ovins i caprins, de més de 12 mesos d'edat, la columna vertebral - excloses les vertebres caudals i les apòfisis transverses de les vertebres lumbars, inclosos els ganglis de la rel dorsal dels bovins majors de 12 mesos-, els intestins des del duodè fins al recte i el mesenterí dels bovins de qualsevol edat, i la melsa d'ovins i caprins de totes les edats.
- Fer complir les mesures restrictives que, des de l'any 1994, van afectar les carns procedents de la Gran Bretanya i la prohibició, dictada per la Comissió de la UE mitjançant la Decisió de 27 de març de 1996, d'exportació de carn o derivats carnis des d'aquest país, prohibició que es va aixecar al març de 1998.
- Establir un sistema de vigilància epidemiològica de l'EEB i de la malaltia de Creutzfeldt-Jakob (MCJ).

El 7 de maig de 1996 es va crear la comissió interdepartamental de vigilància i control de l'EEB amb la denominació de Comissió de Seguiment de l'EEB. En aquesta Comissió, hi participen representants del Departament de Sanitat i Seguretat Social, la Junta de Residus del Departament de Medi Ambient, el Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, la Federació

Catalana d'Indústries de la Carn (FECIC), l'Associació Nacional de Magatzems Frigorífics i Sales d'Especejament (ANAFRIC), l'Associació Nacional d'Indústries Transformadores de Greixos Animals (ANAGRASA), el Consell de Col·legis Veterinaris de Catalunya, l'Associació Espanyola de Criadors de Vacum de Carn (ASOVAC), La Unió de pagesos i la Facultat de Veterinària de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Aquesta Comissió realitza reunions periòdiques en què es debaten temes relacionats amb la vigilància epidemiològica de l'EEB i la tremolor ovina (*scrapie*), la manipulació i transformació dels materials específics de risc i els controls dels pinsos per tal que els animals no puguin ser exposats a l'agent de l'EEB a través de la seva alimentació.

VIGILÀNCIA I CONTROL DE LES ENCEFALOPATIES ESPONGIFORMES TRANSMISSIBLES (EET) DELS ANIMALS

Controls en destinació de la carn de boví, oví i caprí i dels productes derivats

Els veterinaris oficials del Departament de Sanitat i Seguretat Social realitzen sistemàticament, als establiments alimentaris, controls en destinació de la carn dels animals de les espècies bovina, ovina i caprina, i dels productes carnis derivats, originaris d'altres països de la Unió Europea, per tal de vetllar que es respectin les disposicions legals vigents adreçades a la protecció de la salut de les persones.

Pel que fa a la carn i altres productes del sacrifici dels bovins i altres remugants procedents del Regne Unit, Portugal i altres països ja siguin de la Unió Europea o no, aquest control en destinació es fa prèviament a la comercialització i s'adreça especialment a comprovar l'absència de materials específics de risc i la documentació sanitària d'acompanyament.

Nombre de controls en destinació realitzats a Catalunya

Anys	Nre. De controls
1997	3.703
1998	4.561
1999	3.590
2000	6.103
2001	5.797
Total	23.754

Font: Direcció General de Salut Pública
Departament de Sanitat i Seguretat Social

Retirada de materials específics de risc (MER) als escorxadors

El materials específics de risc són els òrgans i teixits de l'animal sacrificat susceptibles de contenir l'agent causal de la malaltia en cas que l'animal n'estigui afectat.

Als escorxadors, que són inspeccionats permanentment per veterinaris oficials, es retiren els MER de tots els bovins, els ovins i els caprins dels animals esmentats anteriorment, per tal d'assegurar que no s'introdueixin a la cadena alimentària humana ni animal.

Nombre d'animals als quals s'han retirat els MER als escorxadors de Catalunya

Anys	Boví	Oví/caprí
1997	89.474	80.834
1998	73.139	53.612
1999	104.793	103.941
2000	125.319	747.771
2001	538.267	2.648.140
Total	930.992	3.634.298

Font: Direcció General de Salut Pública
Departament de Sanitat i Seguretat Social

Els materials específics de risc són retirats als inicis del circuit de producció de la carn, atenent a que és el moment en que aquesta retirada es pot fer amb millors garanties de prevenció. Així, la major part s'extreuen ja a l'escorxador i són separats de la cadena alimentària en aquell moment. Determinades parts com són la columna vertebral dels bovins i la medul·la espinal dels ovins poden ser extretes fora de l'escorxador, en establiments específicament autoritzats a l'efecte, amb l'objectiu de garantir que en cap cas aquests materials arribaran al consumidor.

Aquests materials específics de risc són retirats dels establiments per empreses de transport, autoritzades específicament per la Junta de Residus del Departament de Medi Ambient, i destruïts en una planta especial de tractament, autoritzada pel mateix organisme. Tot aquest procés és supervisat per la Junta de Residus.

Vigilància de les EET's

Des de l'any 1996, els veterinaris oficials d'escorxadors fan una recollida dels encèfals procedents de tots els animals sospitosos de presentar algun símptoma clínic de tipus nerviós i d'aquells que presenten patologies progressives.

Durant el període 1996-2000 es va portar a terme una recollida aleatòria d'encèfals de bovins majors de 4 anys i d'ovins i caprins de més de 12 mesos de qualsevol origen d'entre els que se sacrificaven diàriament.

Les mostres es van enviar al Laboratori d'Anatomia Patològica del Grup de Recerca de Patologia Animal de la Facultat de Veterinària de la Universitat Autònoma de Barcelona, on es va realitzar l'estudi histopatològic general orientat a la recerca de les encefalopaties animals transmissibles, inclòs el diagnòstic diferencial amb altres malalties d'afectació encefàlica. Els diagnòstics dubtosos van ser enviats al Laboratori Nacional de Referència de la Facultat de Veterinària de Saragossa, on les mostres es van processar mitjançant tècniques immunohistoquímiques per determinar la presència de la proteïna prió.

Totes les mostres analitzades durant aquest període van resultar negatives a la determinació d'EEB o tremolor ovina.

Nombre de mostres recollides a Catalunya, dins del Programa de vigilància de l'encefalopatia espongiforme bovina i de la tremolor ovina i caprina durant el període 1996-2000

Bestiar	1996-2000
Boví	748
Oví	403
Caprí	17
TOTAL	1.168

Font: Direcció General de Salut Pública
Departament de Sanitat i Seguretat Social

La identificació, al novembre de 2000, dels primers casos autòctons d'EEB a Espanya i Alemanya, juntament amb l'increment de casos a França, va fer que la Unió Europea i els estats membres enfortissin les mesures preventives.

En compliment del Reial decret 3454/2000, que regula l'aplicació del Programa integral coordinat de vigilància i control de les EET, al gener de 2001, el Departament de Sanitat i Seguretat Social va començar a analitzar tots els bovins més grans de 30 mesos destinats al consum humà. A partir del 16 de febrer, amb l'entrada en vigor del Decret 40/2001, a

Catalunya, es van mostrejar tots els bovins de més de 24 mesos per tal d'augmentar el nivell de seguretat ofert al consumidor.

També van ser objecte d'anàlisi els animals de més de 20 mesos originaris de França, Irlanda, Suïssa i Portugal, i tots els animals de més de 20 mesos amb símptomes neurològics o de comportament.

L'Ordre de 26 de juliol de 2001 ha actualitzat el Reial decret 3454/2000 i ha obligat tot l'Estat espanyol a analitzar tots els bovins de 24 mesos independentment de l'origen.

Les mostres d'encèfals són trameses als laboratoris de rutina del Departament de Sanitat i Seguretat Social i analitzades pel mètode Prionics Check Test, prova d'immunotransferència basada en un procediment Western per la detecció del fragment PrP^{Res} resistent a la proteasa. Aquesta és una de les tres proves de detecció ràpida de l'EEB que ha autoritzat la Comissió Europea. Aquests mètodes detecten l'agent infeccios o PrP^{Res} en el sistema nerviós central i tenen l'avantatge que són ràpids, fàcils de realitzar i permeten analitzar un gran nombre de mostres. Detecten animals preclínic, és a dir, que encara no han mostrat cap símptoma clínic.

En cas de resultats dubtosos o positius, les mostres s'envien al Laboratori de Referència de Malalties Priòniques Animals de Catalunya (PRIOCAT) i al Laboratori de Referència Nacional d'Algete i de Saragossa per ser confirmats mitjançant exàmens histopatològics i immunohistoquímics.

Per a la realització de les analítiques, s'han habilitat 4 laboratoris estratègicament distribuïts per tot el territori català. Un d'aquests, el laboratori del Servei d'Anatomia Patològica Veterinària de la Facultat de Veterinària de la UAB (PRIOCAT), actua com a laboratori de referència per al diagnòstic definitiu de l'EEB.

Des de l'1 de gener fins al 31 de desembre de 2001 el nombre de mostres recollides i analitzades pel Departament de Sanitat i Seguretat Social a Catalunya dels bovins sacrificats als escorxadors catalans va ser de 10.907. D'aquestes mostres 4 van donar resultat positiu.

Aquest any 2002, fins al 30 de juny, els veterinaris oficials del Departament de Sanitat i Seguretat Social han recollit 11.608 mostres de bovins sacrificats als escorxadors de Catalunya, amb 5 resultats positius.

Per al control de la tremolor ovina, el Reial decret 3454/2000 estableix que a Catalunya, durant l'any 2001, s'havia de fer una recollida aleatòria de 40 mostres d'encèfals d'ovins i caprins. Aquesta recollida la va assumir el Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca.

Per aquest any 2002 el Departament de Sanitat i Seguretat Social té prevista una recollida aleatòria de 2700 mostres d'ovins/caprins majors de 18 mesos. Fins el 30 de juny s'han agafat 625 mostres d'ovins i 12 de caprins sacrificats als escorxadors de Catalunya de les quals 2 mostres d'ovins han donat resultat positiu.

Formació en matèria d'EET

Una de les prioritats de formació contínua del Departament de Sanitat ha estat oferir, als veterinaris responsables de la inspecció i el control sanitari del sacrifici dels animals d'abastament de les espècies bovina, ovina i caprina, els coneixements teòrics i pràctics

suficients que els capacitin per a la detecció dels animals sospitosos de patir una EET, tant en la fase d'inspecció ante mortem com en la de post mortem.

Per tal d'acomplir aquest objectiu, s'han realitzat 11 cursos d'actualització en neurologia veterinària als quals han assistit 232 veterinaris oficials de salut pública, i 8 cursos d'actualització en matèria d'encefalopaties espongiformes transmissibles als quals han assistit 207 veterinaris oficials de salut pública. Aquests cursos han estat impartits pel Grup de Recerca de Patologia Animal de la Facultat de Veterinària de la Universitat Autònoma de Barcelona i per tècnics del Departament de Sanitat i Seguretat Social i d'altres departaments.

El Departament de Sanitat i Seguretat Social ha realitzat una campanya informativa a la població mitjançant la publicació del tríptic *La carn i els menuts de vedella* on s'explica el control sanitari oficial de la carn. També ha publicat la *Guia per a la prevenció i el control de les encefalopaties espongiformes transmissibles* que pretén ser una eina de treball útil per a tots els professionals sanitaris relacionats amb aquestes malalties.

Actualitzat a 30 de juny de 2002